

Αἰυπίου μάρτυρος φανέρωσις*

του Λεωνίδα Γαλάζη,
Διδάκτορος Νεοελληνικής Φιλολογίας Πανεπιστημίου Κύπρου

Το Αἰυπίου Μάρτυρος φανέρωσις (Λευκωσία, Ακτή, 2011), που είναι το έκτο πεζογράφημα του ποιητή και δοκιμιογράφου Νίκου Ορφανίδη, είναι ένα αντισυμβατικό αφήγημα, από πολλές απόψεις. Σίγουρα δεν είναι ένα συνηθισμένο αγιολογικό κείμενο, δεδομένου ότι το ενδιαφέρον του συγγραφέα δεν εξαντλείται ούτε περιορίζεται στην έρευνα γύρω από τη ζωή και τη δράση των διάφορων αγίων που έφεραν αυτό το όνομα, αλλήλ επεκτείνεται και επικεντρώνεται στο μαρτύριο που υπέστησαν οι σύγχρονοι Κύπριοι μάρτυρες της γενέτειράς του Κυθρέας και του Παλαικύθρου, όσοι δηλαδή βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν από τους Τούρκους εισβολείς το 1974. Ο καημός της Ρωμιοσύνης κυριαρχεί στη συγκινημένη και σε πολλὰ σημεία εσκεμμένα ελληϊπτική αφήγηση του Ν. Ορφανίδη.

Διαβάζοντας την Αἰυπίου φανέρωσιν διαπιστώνουμε ότι η γοητεία του κειμένου (που μάλλον δέν εντάσσεται στην πηασματική πεζογραφία αλλήλ στη στοχαστική, συγγενεύοντας περισσότερο με τον δοκιμιακό και τον αγιολογικό ἴλογο) ἔγκειται στη δεσπόζουσα τεχνική του ευφημισμού. Ενώ το όνομα Αἰύπιος παραπέμπει στη χαρά, τα συναισθήματα που βιώνουμε διαβάζοντας το κείμενο είναι η ἴυπη και η οργή για τους σύγχρονους μάρτυρες της Κύπρου. Εξάλλου, μολονότι ο τίτλος προδιαθέτει τον αναγνώστη για την αποκάθιψη βιογραφικών στοιχείων για έναν άγνωστο μάρτυρα, στο τέλος αντιλαμβάνεται ότι η «φανέρωσις» δεν έχει επιτελεστεί: «Αναρωτιέμαι ποιος τελικά υπήρξε ο μάρτυς Αἰύπιος. Αυτός ο παράξενος μάρτυς, που μου προέκυψε, κατά τρόπο απροσδόκητο, στα μυστικά τοπία του ύπνου και της μνήμης και του ονείρου. Το θέμα παραμένει ανοικτό. Κάποια στιγμή θα αποκαλυφθεί ο άγνωστος μάρτυς» (σσ. 108-109).

Ο ἴλογιος αφηγητής στην Αἰυπίου φανέρωσιν... υφαίνει, με αφορμή τις ιστοριοδικές του αναζητήσεις, έναν πλούσιο διακειμενικό ἴστο με τις διάφορες πληροφορίες και αφηγήσεις (και τις ομόλογες συνειρμικές περιδιαβάσεις στο βυζαντινό παρελθόν της Κύπρου, της Πόλης και του Πόντου) για όσους μάρτυρες του Χριστού έφεραν το όνομα Αἰύπιος: ἔτσι, ο κύριος κορμός της αφήγησης ενοφθαλμίζεται με παραθέματα από το εορτοἴλογο, τη Γυναίκα της Ζάκυθος του Δ. Σολωμού, αγιολογικά ἱεξικά, συναξάρια και ἄλλια θεολογικά κείμενα.

Παράλληλα, η επώδυνη αφήγηση γύρω από τη σφαγή του Παλαικύθρου, την εκταφή των ἱειψάνων των αγνοουμένων και την ταφή τους, 35 χρόνια μετά τις

* Από την εφ. «Ο Φιλελευθερος»

ομαδικές δολοφονίες, υποστηρίζεται με σχετικό ειδησεογραφικό παράθεμα. Στη συνείδηση του αφηγητή, μαζί με τα θύματα της σφαγής του Παλαιόκυθρου βρισκόταν (και βρίσκεται) ο μάρτυρας Αλήπιος: «Τι γυρεύει, τώρα, ο μάρτυρας Αλήπιος σ' αυτήν όλη την υπόθεση της σφαγής στο Παλαιόκυθρο; Μα ο μάρτυς Αλήπιος, ο ήλιθω την κεφαλήν συντριβείς και τελειωθείς, είναι μαζί με όλους αυτούς τους μάρτυρες του Χριστού» (σ. 73)

Έχουμε, λοιπόν, την εντύπωση ότι η αγωνιώδης αναζήτηση του αφηγητή (και η σπαρακτική γραφή του συγγραφέα), τοποθετούνται σε ένα αγιολογικό και μαρτυρικό πλαίσιο, για να αναδείξουν μιαν από τις τραγικότερες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας: εν τέλει, η φανέρωση του Αλήπιου δεν πραγματοποιείται όχι γιατί δεν εντοπίστηκαν οι αναγκαίες για το σκοπό αυτό πληροφορίες, αλλά γιατί πολλοί είναι ακόμη οι μάρτυρες της κυπριακής τραγωδίας που δεν φανερώθηκαν και δεν τάφηκαν με τις τιμές που τους αξίζουν: «Μέσα από αυτή την αγιολογική οδοιπορία, δεν συνάντησα, τελικά, μάρτυρα ή άγιο Αλήπιο στην Κυθρέα. Ούτε στην Κύπρο. Άφαντος ο μάρτυς Αλήπιος. Άφαντα και τα τοπία του. [...] Στον τόπο των Ασωμάτων, των αγίων Δυνάμεων, ευρίσκεται ο μάρτυς Αλήπιος ή Παύλος ή ό,τι άηλο. Με το τριμμένο ράσο του ή τη στολή τη φαιοπρασίνη, εκείνου του άτυχου ποθέμου του 1974» (σ. 105).

27.8.1974

του Αρτέμη Αντωνίου

*«Σε μαύρη φοράδα καθαλήρης
ήρθε ο θάνατος
και σαν άναντρος μαχαιροβγάλτης
σκότωσε το καλοκαίρι...»*

*Πρόλογος έκθεσης
που προσπαθούσα να χαράξω
στη μνήμη
Έχοντας επιτηρητή στην έδρα
ένα τούρκο στρατιώτη*

*Στο Ελληνικό Γυμνάσιο Κερύνειας
προσμένουμε φοβισμένοι*

*σαν αδιάβαστοι μαθητές
την ανάκριση*

*Πριν λίγες μέρες
έδωσαν τελικές εξετάσεις
τα Ελληνόπουλα
κι αυτός ο πίνακας
που τώρα είναι ηρωμένος
με τούρκικα συνθήματα-
Έγραφε στίχους της Οδύσσειας*

Από το βιβλίο «Αφή τοπίων», ποιήματα,
Λευκωσία 1992